

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут філології
кафедра української мови
кафедра української літератури і компаративістики

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор

із науково-методичної та
навчальної роботи

О. Б. Жильцов

2020 р.

**ПРОГРАМА ПРАКТИКИ
ПЕРЕДДИПЛОМНА (БЕЗВІДРИВНА)
для студентів 4-го курсу**

спеціальності: 035 Філологія
освітнього рівня: першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої програми: 035.01.01 Українська мова та література
спеціалізації: 035.01 Українська мова та література

2020 р.

Розробники:

Караман Станіслав Олександрович, професор кафедри української мови Інституту філології, доктор педагогічних наук;

Бровко Олена Олександрівна, професор кафедри української літератури і компаративістики Інституту філології, доктор філологічних наук;

Програму практики розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради Інституту філології

Протокол від 28.01.2020 р. № 8

Секретар [підпис] (Т. Л. Видайчук)

Програму практики розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол від 03.01.2020 р. № 8

Завідувач кафедри [підпис] (С. О. Караман)

Програму практики розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української літератури і компаративістики

Протокол від 15.01.2020 р. № 8

Завідувач кафедри [підпис] (О. О. Бровко)

Програму практики погоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми (*керівник проєктної групи*)

[підпис] (Вінтонів М.О.)   .   .2020 р.

Програму практики перевірено

Заступник директора [підпис] (Л. І. Заяць)

    .   .2020 р.

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,

протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,

протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,

протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,

протокол № __

1. Опис практики Переддипломна (безвідривна)

Найменування показників	Характеристика практики за формами навчання	
	денна	заочна
Вид практики	Переддипломна (безвідривна)	
Загальний обсяг кредитів/годин	4,5 / 135	
Курс	4	
Семестр	8	
Кількість змістових компонентів з розподілом:		
Обсяг кредитів	4,5	
Обсяг годин, в тому числі:	135	
Тривалість (у тижнях)	3 (безвідривна)	
Форма семестрового контролю	залік	

2. Бази практики переддипломної (безвідривної)

Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – для роботи над бакалаврською тезою.

Інститут філології

Центр культури української мови (*кафедра української мови*) – для популяризації мовознавчих досліджень.

Літературно-мистецький вебресурс «По_літ» (*кафедра української літератури, компаративістики і грінченкознавства*) – для популяризації літературознавчих досліджень: <http://polit.net.ua>

Редакція науково-методичного журналу «Українська мова і література в школах України», Державне інформаційно-виробниче підприємство видавництва «Педагогічна преса», м.Київ, вул. Попудренка, 54 – для популяризації методичних аспектів філологічного дослідження.

3. Мета та завдання переддипломної (безвідривної) полягає в підготовці конкурентноспроможного фахівця в галузі філології (українська мова та література), здатного виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності.

Під час переддипломної (безвідривної) практики студенти спеціальності 035 Філологія (українська мова та література) набувають програмних

компетентностей ЗК-6, ЗК-8 (загальні компетентності: науково-дослідницька компетенція; особиста ціннісно-вольова налаштованість), ФК-6, ФК-10, ФК-11 (фахові компетентності: комунікативна професійно-орієнтована, репрезентаційна, проектно-діяльнісна).

ЗК-6: Здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності. Володіння науково-дослідними методами відповідного фахового спрямування. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, добирати аргументи, ухвалювати рішення. Обізнаність в особливостях проектно-діяльності, готовність до її реалізації. Критична обізнаність та інтелектуальна чесність. Здатність нестандартно виконувати типові й неординарні завдання. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-8: Раціональна організація та планування своєї діяльності, застосування отриманих знань для формування власної професійної та життєвої стратегії лідерства-служіння

ФК-6: Здатність застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення, соціально-демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту. Здатність вільно й ефективно використовувати мову, що вивчається, для розв'язання комунікативних завдань.

ФК-10: Здатність презентувати результати навчальної та дослідницької діяльності у галузі філології на місцевому, національному та міжнародному рівні.

ФК-11: Навички у проектуванні навчальних розробок, стартапів та їх реалізації; спроможність якісно виконувати консультаційні, експертні та дорадчі функції в галузі філології на національному ринку праці; здатність до планування, організації та управління своєю професійною діяльністю.

4. Результати навчання за дисципліною

У результаті успішного проходження переддипломної (безвідривної) практики студенти досягнуть таких результатів навчання:

ПРН-У-1 Вільне володіння базовим професійним категоріально-поняттєвим та дослідницьким апаратом сучасної філологічної науки. Уміння пояснювати професійно з історичних позицій явища і факти української мови та літератури.

ПРН-У-8 Уміння працювати самостійно, працювати з метою підвищення фахової компетентності, самоосвіти; уміння працювати в умовах обмеженого часу з акцентом на професійну сумлінність та унеможливлення плагіату

ПРН-С-1 Фахово формувати й аргументувати власні теоретичні і практичні судження, професійні позиції.

ПРН-С-3 Здатність формувати судження про значення і наслідки своєї професійної діяльності з урахуванням соціальних, професійних і етичних позицій.

5. Структура практики

Переддипломна (безвідривна) практика студентів складається з 3-х етапів, кожен із яких має відповідну кількість годин

Етапи проходження практики та види діяльності студентів	Розподіл годин між видами робіт
Етап 1. Організаційний (підготовка до проведення практики)	
1) Закріплення студентів за базами для проходження практики: здобувач вищої освіти виявляє відповідальність, ініціативність, активність під час розподілу та закріпленні за базами практик; демонструє вміння працювати в команді, розподіляти функції між членами колективу студентів-практикантів; показує мотивацію до участі в суспільному житті базового навчального закладу, місця проведення переддипломної практики.	1
2) Участь у роботі настановної конференції: студент-практикант заздалегідь планує свою діяльність у базовому для проведення практики закладі з метою формування власної професійної та життєвої стратегії лідерства-служіння.	1
3) Визначення мети і кореляція завдань практики відповідно до змісту випускової кваліфікаційної роботи (бакалаврського проекту), визначення основних вимог, складання плану проходження практики разом із науковим керівником бакалаврського проекту	10
Разом	12
Етап 2. Основний	
1) Збір додаткового теоретичного і фактичного матеріалу для написання випускової кваліфікаційної роботи. Доопрацювання бібліографічного списку з проблематики бакалаврського проекту.	10
2) Обґрунтування актуальності обраної теми; уточнення об'єкту, предмету, мети, завдань, теоретико-методологічних засад дослідження. Уточнення понятійно-категоріального апарату бакалаврської роботи.	15
3) Підготовка чорнових матеріалів розділів випускової роботи. Формулювання попередніх висновків.	10
4) Підготовка бакалаврської тези (усна презентація проміжних результатів бакалаврського проекту в межах Фестивалю науки). Написання тез, наукової статті за результатами дослідження або поширення результатів дослідження на платформах інформаційних ресурсів Інституту філології при Центрах компетентностей	35
Разом	70
Етап 3. Заліково-підсумковий	
1) Підготовка презентації результатів бакалаврського проекту	6

2) Оформлення бібліографічного списку (згідно з чинним стандартом)	6
3) Виконання самостійної роботи: подання тез (наукової статті) до електронного видання «Наукові доробки студентів інституту філології» або журналу «Українська мова і література в школі», розміщення публікації з популяризації тематики проєкту та його результатів на платформах інформаційних ресурсів Інституту філології («По_літ», «Центр культури української мови» та ін.)	30
4) Узагальнення матеріалів практики із розміщенням в ЕНК	10
5) Участь у роботі звітної конференції	1
Разом	53
Усього	135

6. Зміст практики

Упродовж практики *на підготовчому етапі* студенти здійснюють таку діяльність:

1. Беруть участь у настановній конференції, вивчають вимоги програми до змісту практики, порядок збору матеріалу та його обробки та презентації результатів; узгоджують змісту бакалаврської тези і форм її апробації.

2. Уточнюють і корелюють завдання практики відповідно до змісту випускової кваліфікаційної роботи (бакалаврського проєкту).

3. Складають індивідуальний план роботи та подають його на підпис керівникам педпрактики.

4. Уточнюють наявність у бібліотеках новітніх наукових розробок, методичної літератури з теми випускової кваліфікаційної роботи; відбирають для опрацювання теоретико-методологічну, науково-методичну, лінгвістичну, літературознавчу, лінгводидактичну літературу. Оформлюють список літератури згідно чинних вимог.

На початку переддипломної практики викладачі-методисти від Університету проводять коротку виробничу нараду за результатами першого тижня практики, визначають ступінь готовності кожного студента до наступного етапу практики – роботи з над бакалаврським проєктом та презентацією бакалаврської тези.

На основному етапі переддипломної практики упродовж двох тижнів студенти здійснюють таку діяльність:

1) уточнюють зміст дипломної роботи, актуальність теми дослідження об'єкт, предмет, мету, завдання, теоретико-методологічні засади дослідження, погоджують із керівниками-методистами, затверджують керівником бакалаврської роботи;

2) доповнюють бібліографічний список праць, необхідних для успішного виконання проєкту;

3) готують для подальшої презентації бакалаврську тезу (усна презентація проміжних результатів бакалаврського проєкту в межах Фестивалю науки).

- 4) готують тези, наукову статтю за результатами дослідження для електронного видання «Наукові доробки студентів інституту філології» або часопису «Українська мова і література в школах України» та поширюють інформацію про результати роботи над бакалаврськими проєктами на платформах інформаційних ресурсів Інституту філології при Центрах компетентностей («Центр культури української мови», «По_літ», fb-сторінка КУЛКіГ).

Наприкінці другого тижня викладач-методист обговорює зі студентами-практикантами отримані результати, якість підготовлених до друку матеріалів. Студенти-практиканти набувають умінь аналізувати, визначати різні форми репрезентації наукових розробок і промоції філологічних проєктів.

Третій тиждень практики студенти-практиканти уточнюють зміст першого та другого розділів бакалаврського дослідження. Аналізують отримані результати.

На заліково-підсумковому етапі керівник-методист оцінює якість отриманих матеріалів та можливості їх подальшого представлення в дипломному проєкті. На звітній конференції студенти представляють матеріали з проходження практики.

6.2. Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота № 1

1. Підготуйте матеріал із популяризації тематики (результатів) бакалаврського проєкту на платформах інформаційних ресурсів Інституту філології («По_літ», «Центр культури української мови») або соціальних мережах (fb-сторінка КУЛКіГ)

Критерії оцінювання самостійної роботи:

- самостійність (2 балів, обов'язкова умова);
- здатність нестандартно виконувати типові й неординарні завдання (2 балів);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (2 балів);
- здатність презентувати результати навчальної та дослідницької діяльності у галузі філології для широкого кола реципієнтів (2 балів);
- мовне оформлення (2 бали)

Форма звітності:

- покликання на допису

Максимальна оцінка – 10 балів.

Самостійна робота № 2

1. Підготуйте тези (наукову статтю) з тематики бакалаврського проєкту – 20 б.
2. Подайте підготовлену статтю до журналу «Українська мова і література в школі» або електронного збірника наукових праць «Наукові доробки

студентів Інституту філології» – 10 б.

Форма звітності:

- текст статті;

Максимальна оцінка – 30 балів.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Критерії оцінювання тези (наукової статті) за тематикою бакалаврського проекту:

- самостійність (5 балів, обов'язкова умова);
- об'єктивність (5 балів);
- аргументованість (5 балів);
- якість і професійність мовного оформлення (5 балів).

Наукова стаття оформлюється як придатний для редагування файл (*.doc чи *.rtf) і передається керівникові практики.

Роботи, які отримують від 18 до 20 балів, підлягають оприлюдненню у виданнях: журнал «Українська мова і література в школі»; електронний збірник наукових праць «Наукові доробки студентів Інституту філології».

У разі рекомендації підготовленої статті до друку студент отримує 10 балів.

Вимоги до змісту та оформлення статей:

- постановка проблеми в контексті сучасної філології;
- формулювання мети статті (завдань);
- аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано вивчення проблеми і на які спирається автор;
- виклад основного матеріалу з обґрунтуванням авторських положень;
- висновки та перспективи подальших наукових розвідок у визначеному напрямі;
- текст статті обсягом 3–5 сторінок комп'ютерного тексту (зі списком використаних джерел кирилицею та латиницею й анотацією);
- анотація та ключові слова українською мовою (обсяг 200–300 символів із пробілами); ключові слова – від 3 до 5 термінів, розділених знаком «;»);
- анотація та ключові слова англійською мовою (елементи оформляються аналогічно до українськомовної);
- список використаних джерел нумерується за абеткою, не використовуючи функцію «Список». Оформлюється список використаних джерел за останніми вимогами МОН України.

Технічні вимоги:

1. Формат аркуша А4, відступи: ліворуч, праворуч, згори та знизу – 2 см.
2. Текст: шрифт Times New Roman, розмір шрифту – 14, інтервал – 1,5, абзац – 1,25; вирівнювання основного тексту – по ширині.
3. Між ініціалами і прізвищем, між ініціалами та в інших випадках, коли неприпустимим є перенос між рядками, необхідно використовувати

нерозривний пробіл (комбінація клавіш Shift+Ctrl+пробіл).

4. Для виділення цитат, назв творів тощо слід використовувати лапки «»»; для внутрішнього цитатного виділення використовуються лапки “ ”.

5. Покликання на джерела подаються за зразком: [2, с. 45], [3, с. 5; 5, с. 67]. Покликання на джерела фактичного матеріалу – в круглих дужках (Конституція України).

6. Матеріали подавати в такій послідовності:

- назва статті (жирний шрифт, великими літерами, по центру);
- ініціали, прізвище (жирний шрифт, вирівнювання за шириною рядка), місце навчання (після ініціалів та прізвища через кому, звичайний шрифт, вирівнювання за шириною рядка);
- ініціали й прізвище, посада, вчений ступінь наукового керівника (після слів науковий керівник: звичайний шрифт, вирівнювання за шириною рядка);
- анотація українською мовою (через 2 інтервали, курсив, 12 кегль);
- текст статті (через 2 інтервали);
- література (через 2 інтервали, після слів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ великими літерами, 12 шрифт, нумерація джерел в алфавітному порядку).

Карта самостійної роботи студента

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Модуль 1	Допис на платформах інформаційних ресурсів Інституту філології («По_літ», «Центр культури української мови» та ін.) спрямований популяризації тематики (результатів) бакалаврського проєкту	10	II
Модуль 2	Наукова стаття (тези)	30	III
Разом		40 балів	

6.3. Обов'язки студентів упродовж практики

Під час переддипломної практики студент зобов'язаний:

– виконувати всі види робіт, передбачені програмою переддипломної практики;

дотримуватися правил академічної доброчесності з акцентом на професійну сумлінність та унеможливлення плагиату.

6.4. Обов'язки керівників практики від Університету та від бази практики:

– забезпечити умови для проходження практики;

- надавати фахову допомогу студентам у підготовці бакалаврської тези, підготовки методичних матеріалів та інших питань щодо проходження практики;
- контролювати виконання студентами програми практики;
- перевірити звіт за результатами практики із запропонованою оцінкою.

7. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

	Вид робіт/діяльності Студентів	Форма звітності	Максимальна кількість балів		
			за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів
1.	збір додаткового теоретичного і фактичного матеріалу для написання випускової кваліфікаційної роботи	Бібліографічний список; визначення теоретико-методологічних засад дослідження	10	1	10
2.	Презентація бакалаврської тези	Презентація (обов'язкові слайди: тема; обґрунтування актуальності; визначення об'єкта та предмета; формулювання мети, завдань; висновки)	15	1	15
3.	Текст доповіді про результати бакалаврського проекту.	Текст виступу в ЕНК	5	1	5
4	Відповіді на питання участь у дискусії (прилюдний захист бакалаврської тези)	Виступ на Фестивалі науки	15	1	15
4.	Підготовка наукової тези (статті) за результатами бакалаврського проекту	Текст статті	20	1	20
5.	Подання наукової статті за результатами бакалаврського проекту до друку	Текст статті, рекомендовані й до друку	10	1	10
6.	Популяризація тематики проекту і результатів дослідження	Допис на сайті «По_літ», спільноті «Центр культури української	10	1	10

		МОВИ» ТОЩО			
7.	Звіт про переддипломну практику	звіт в ЕНК	5	1	5
8.	Участь у настановній та звітній конференціях	присутність, виступ	5	2	10
	Разом				100
Самостійна робота: 40 б.					
Максимальна кількість балів: 100 б.					
Розрахунок коефіцієнта: $140:100 = 1,4$					

7.2. Перелік звітної документації

Звітні матеріали студенти розміщують в ЕНК «Переддипломна практика» у рубриці «Звітна документація з переддипломної практики (безвідривної)».

1. Список літератури до теми бакалаврського проекту (не менше 40 позицій)
2. Презентація бакалаврської тези (Power Point, слайди в корпоративній стилістиці).
3. Підготовлений до друку текст наукової статті (тез) за тематикою проекту.
4. Покликання на допис з популяризації тематики бакалаврського проекту на сайті «По_літ», спільноті «Центр культури української мови», інших сторінках у соціальних мережах.

7.3. Вимоги до звіту про практику

Окремий звіт не потрібний.

7.4. Система контролю та критерії оцінювання

а. Система контролю та критерії оцінювання

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Модуль включає бали за виконану роботу студентом-практикантом упродовж практики. Індивідуальні роботи, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на конференції у присутності членів фахової кафедри.

Кількість балів за виконану студентом-практикантом роботу залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;

- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

7.5. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою 90-100 балів	Значення оцінки
А	90-100 балів	Відмінно - відмінний рівень знань/умінь/навичок в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
В	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань/умінь/навичок в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
С	75-81 бал	Добре – в цілому добрий рівень знань/умінь/навичок з незначною кількістю помилок.
Д	69-74 бали	Задовільно – посередній рівень знань/умінь/навичок із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
Е	60-68 балів	Достатньо-мінімально допустимий рівень знань/умінь/навичок
Ф, Fx	1-59 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним проходженням – досить низький рівень знань/умінь/навичок, що вимагає повторного проходження

8. Рекомендовані джерела

ОСНОВНІ

1. Основні вимоги до оформлення списку літератури за новими стандартами: методичні рекомендації / уклад.: М. П. Гребенюк, Г. З. Шевчук. Луцьк: ВІППО, 2019. 60 с.
2. Мітосек З. Теорії літературних досліджень ; [пер. з пол., післямова В.І. Гуменюк, наук. ред. В.І. Іванюк]. Сімферополь : Таврія, 2005. 408 с.
3. Галич О. Теорія літератури : підруч. [для студ. філол. спец. вищ. навч.закл.] / Віталій Назарець, Євген Васильєв; за наук. ред. О. Галича. Вид. 4-е, стер. К. : Либідь, 2008. 488 с.
4. Слово. Знак. Дискурс : Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. Л. : Літопис, 2003. 636 с.
5. Літературознавчий словник-довідник / [Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін.]. К. : ВЦ „Академія”, 1997. 752 с.
6. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / [ред. А. Волков, О. Бойченко та ін.] ; Буковин. центр гуманіт. досліджень. -

Чернівці : Золоті литаври, 2001. 634 с.

ДОДАТКОВІ

1. Демська-Будзуляк Л. Українське літературознавство від ідеї до тексту. Неокласичний дискурс. К. : Смолоскип, 2019. 600 с.
2. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – Т. 1. К. : ВЦ „Академія”, 2007. 608 с. – (Енциклопедія ерудита).
3. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – Т. 2. К. : ВЦ „Академія”, 2007. 624 с. – (Енциклопедія ерудита).
4. Александрова В.Ф. Поглиблюємо знання з української мови у процесі позакласної роботи. Навч.- метод. посіб. К. : Аграр Медіа Груп, 2016. 126 с.
5. Горошкіна О. М. Магістерська робота: від задуму до захисту: методичний путівник, рекомендації / О. М. Горошкіна, А. В. Нікітіна, Л. О. Попова. Луганськ, 2006. 25 с.
6. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики. Рівне, 2001. 222 с.
7. Заєць В.Г. Методика навчання української мови на текстовій основі (8-9-і класи з поглибленим вивченням). Навч.- метод. посіб. К. : Аграр Медіа Груп, 2015. – 120 с.
http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/13687/1/V_Zaets_Metod_navch_GI.pdf
8. Караман С.О., Караман О.В. Сучасні підходи до лінгводидактичної підготовки майбутнього вчителя-словесника *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2010. (29). С. 169–176.
9. Караман С.О. Застосування методів і прийомів навчання української мови у школах різного типу *Наука і сучасність*. 2011. № 29. С. 3–11.

Додаток 1.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2015. 98 с. 2. Конституція України : станом на 1 жовтня 2017 р. / Верховна Рада України. Київ : Право, 2017. 93 с.
2. Про вищу освіту : Закон України від 05.09.2016 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2016. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.
3. Білоус С. І., Корнійчук В. П. Філософія освіти : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2016. 176 с.
4. Бондаренко В. Г. Історія України. Львів, 2017. 153 с.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Основи педагогіки освіти : словник термінів / за ред.: Т. О. Дмитрука, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3.

6. Куцкір Я. С., Махно Б. А., Борислав С. Г. Трансформація науково-педагогічної системи України протягом 90-х років ХХ століття. *Наука та інновації*. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI:<https://doi.org/10.15407/scin12.06.006>.
7. Освіта в Україні : виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Марценюк (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2017. 319 с.
8. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство. Львів, 1994. 216 с.
9. Петров О. Г. Музикотерапія : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 12.00.06. Київ, 2009. 40 с.
10. Про затвердження Вимог до оформлення кандидатської дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2018 р. № 50. Офіційний вісник України. 2018. № 25. С. 139–141.
11. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2011. 230 с.
12. Україна очима дітей: фотовиставка. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&> (дата звернення: 15.11.2019).